

При разрешении лесоводственных задач не легко выбирать наиболее правильный метод. Поэтому целесообразно наперед запланировать достигаемый уровень хозяйствования, это даст указания для дальнейших действий. С этой точки зрения автор исследует показатели возобновления леса в одном из лесхозов, определяет достигаемый уровень и время, за которое это можно осуществить.

Конкретная разработка показателей дает основу для оценки работы хозяйственной единицы.

Reményfy-né Zs. K.: DIE MESSZAHLEN FÜR WALDERNEUERUNG IM STAATLICHEN FORSTWIRTSCHAFTSBETRIEB MÁTRA.

Bei der Lösung der waldbaulichen Aufgaben ist es nicht leicht, die geeignetste Methode zu wählen. Es ist daher zweckmässig, das geplante Niveau der Bewirtschaftung im voraus zu bestimmen und dadurch den nötigen Massnahmen eine Richtung zu zeigen. Verf. prüft aus diesem Gesichtspunkt die Kennzahlen für Walderneuerung eines Forstwirtschaftsbetriebs, bestimmt das zu erreichende Niveau und die Zeit, während der dies möglich wird. Die konkrete Erarbeitung der Kennzahlen reicht eine Grundlage zur Beurteilung der Arbeit der Wirtschaftseinheit.

A nyárállományok összeírásáról

JÉROMERENÉ

Nyárfaanyag iránt régebben nagyobb kereslet nem nyilvánult. A nemesnyáraknak a múlt század közepe táján, végén történt megjelenése hazánkban az akkor bőven rendelkezésre állott fenyő és a nagyobb műszaki igénybevételre alkalmas tölgy mellett különösebb érdeklődést nem váltott ki. Még a két világháború közötti faanyagszükébeben sem fordult különösebb figyelem feléje. Roth Erdőműveléstana 1935-ben a „kanadai nyárra” csupán annyit mond, hogy a jövő erdőgazdaságában nagyobb szerepre hivatott . . . Jóslata hamar bevált — a rohamosan megnövekedett papírszükséglet egyre sürgetőbb igénnyel lépett fel a nyárfaanyaggal, mint a gyártás egyik legjobb nyersanyagával szemben.

Koltay György az érdem, hogy saját korábbi telepítéseinek tapasztalata, valamint kísérleteinek eredményei alapján, a FAO Nemzetközi Nyárfabizottságának III. kongresszusáról hazajöve 1949-ben erőteljesebben ráterelte a figyelmet a nyárak termesztésére. A spontán kezdeményezést csakhamar követte az általános bevezetés. Az erdőgazdaság fejlesztéséhez szükséges intézkedésről hozott 1954-es minisztertanácsi határozat kimondta, hogy „akác és nemesnyár termesztésére alkalmas minden talajon ezeket a gyorsannövő, értékes fafajokat kell elsősorban alkalmazni”.

A határozat végrehajtására alapos előkészítő munka indult. A termesztés világszínvonalára vonatkozó személyes benyomásokat dr. Keresztesi Béla hozta haza a FAO Nemzetközi Nyárfabizottságának 1957 évi párizsi ülészakáról. Ennek nyomán jelentek meg a konkrét intézkedésekre vonatkozó főhatósági utasítások. Elsőnek is az ERTI sárvári kísérleti állomását fejlesztik Nyárfakutató Kísérleti Állomássá, majd nyolc erdőgazdaságban a nyárfatermesztési gyakorlat fejlettebb művelését rendelik, populétumokat létesítenek és megfelelő propagandát kezdeményeznek. Megalakul 1958-ban az Országos Nyárfabizottság.

A nyártermesztési lehetőségek első hozzávetőleges felmérése (Az Erdő 1957. 167 o.) az állami erdőgazdaságok kezelésében összesen 375 000 ha meglévő nyárállományt talál és 24 000 ha területnövelési lehetőséget. Más tárcák kezében lényegesen nagyobb lehetőségek mutatkoztak: OVF 34 500 ha, KPM 4500 ha, ÁGF 1400 ha és tanácsi kezelésű területek 10 600 ha. Az összes fejlesztési lehetőséget így a felmérés kerekén 75 000 ha-ra becsülte. Jórészt ezeknek a meg gondolásoknak alapján hozott a Gazdasági Bizottság az 1959—65 évek között összesen 68 000 ha nyártelepítést előíró határozatot 1958-ban.

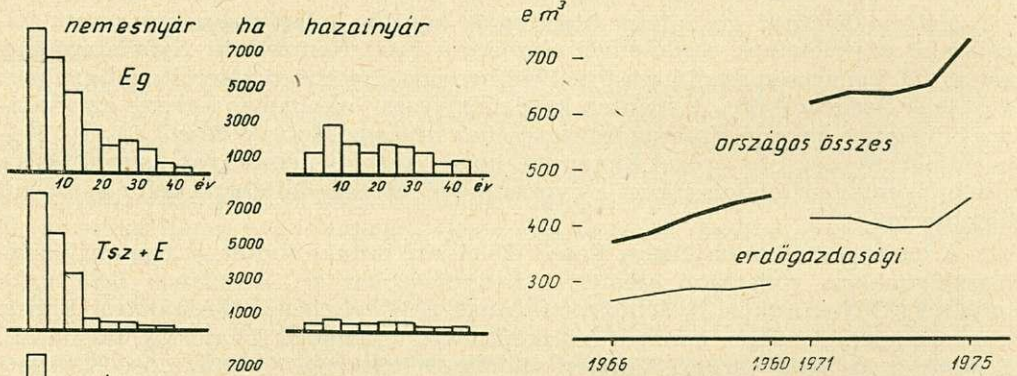
Ezeknek a szokatlanul nagyarányú intézkedéseknek eredményeként már a közeli jövőben kitermelhető faanyagának fogadására való felkészülés — megfelelő feldolgozókapacitás biztosítása — érdekében az OEF összeírta az ország valamennyi véghasználati (véghasználatig fenntartandó) nyárállományát és előirányzatot készített az 1971—75. évekre szóló negyedik 5 éves terv nyárfakitermelési keretszámaira vonatkozóan.

Nyárállományok kormegoszlása 1966. tavaszán

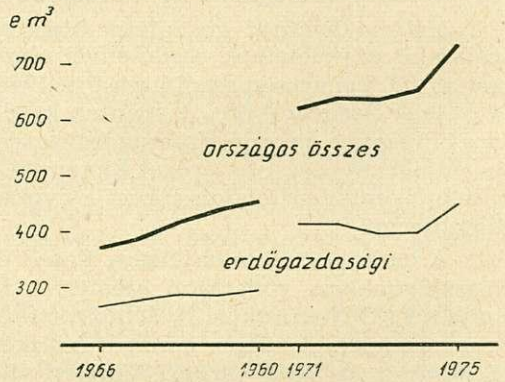
1. táblázat

		1—5	6—10	11—15	16—20	21—25	26—30	31—35	36—40	41—	Összes
		éves — ha									
Erdőgazd. és ebirt.	nNy	8 245	6 587	4 568	2381	1527	1853	1313	551	317	27 342
	hNy	1 194	2 819	1 737	1198	1722	1540	1252	718	828	13 008
Tsz. és egyéb	nNy	9 439	9 406	6 305	3579	3249	3393	2565	1269	1145	40 350
	hNy	7 756	5 340	2 207	745	298	329	131	103	28	16 937
ÁGF	nNy	403	690	484	531	599	587	206	136	197	3 833
	hNy	8 159	6 030	2 691	1276	897	916	337	239	225	20 770
MN	nNy	7 381	3 119	875	172	—	—	—	—	—	11 547
	hNy	8	3	6	1	—	3	—	—	—	21
OVF	nNy	1 972	1 859	195	33	8	6	1	6	7	4 087
	hNy	14	6	15	33	148	213	213	143	36	821
Összesen	nNy	1 986	1 865	210	66	156	219	214	149	43	4 908
	hNy	25 362	16 908	7 851	3332	1833	2191	1445	660	352	59 934
		1 611	3 515	2 236	1762	2469	2340	1671	997	1061	17 662
		26 973	20 723	10 087	5094	4302	4531	3116	1657	1413	77 596

Az állományösszeírás az 1966 tavaszi állapotra vonatkozik és mind az erdőterületen, mind az azon kívül levő állományokat magában foglalja. Megfelelő összehasonlítási alap hiányában az összeírás sajnos nem alkalmas a telepítési feladat teljesítésének a mérésére, a kormegoszlásból mindössze az látható, hogy ha az eredeti elgondolás nem is valósult meg, az intézkedések mégis hatalmas lendületet hoztak. Tartott ez a lendület még az utolsó öt évben is, annak ellenére, hogy az 1961 évi VI. ún. földvédelmi törvény a telepítés elé törvényes gátat emelt.

1. ábra. Nyárasok megoszlása

2. ábra. Nyárfakitermelési előirányzat

A nyárállományoknak szektorok szerinti megoszlását figyelve (1. ábra) feltűnik, hogy az összes nyárasoknak csupán 52%-a esik erdőgazdasági területre, a nemesnyárasoknak pedig csak 45%-a. A fiatalabb korosztályokban egyre inkább előtérbe lépnek a mezőgazdasági szektorok — az 1—5 éves nemesnyár korosztály-

ból az erdőgazdaság már csak 30⁰/₀-ban részesedik. Ha ehhez még hozzávesszük a mezőgazdasági cellulóznárfafatelepitésről szóló 1/1966. FM—PM. sz. együttes rendelet végrehajtásának az eddigi összes nemesnyár terület mértékét meghaladó várt kihatását, akkor azt kell látnunk, hogy a *nyárfatermesztés súlypontja elhagyja az erdőgazdaság területét* és egyre inkább azon kívül helyezkedik el. A nyárfa természetét tekintve ez részben természetes. Erdőgazdasági nyárasaink fele ma a folyók árterén, másik fele szintén ültetvényes természetűre alkalmas sikon áll. A súlyponteltolódás közel sem jelenti azt, hogy feladataink a nyárfatermesztés fejlesztésében csökkennek. Nem kevesebb, de éppen *nehezebb lesz a feladatunk*, mert különleges intézkedésekre lesz szükség ahhoz, hogy a nyártermesztés terén vezető, irányító szerepünket kellően biztosíthassuk. A másik következmény pedig, amit ebből a helyzetváltozásból le kell vonnunk az, hogy saját erdőgazdasági területeinken fokozott mértékben kell olyan módszerek felé fordulnunk, amelyek a hagyományos erdőterületeken ígérnek nemcsak mennyiségben, de a szükségletet választékban is jobban kielégítő eredményt. Ez pedig elsősorban az *intenzív fenőtermesztés*.

A harmadik ötéves terv nyárfakitermelési keretszámai 2. táblázat

		1965/66	1966/67	1967/68	1968/69	1969/70
		e z e r m ³				
Erdőgazdasági erdő						
véghasználat	nNy	84,8	84,4	98,9	101,5	104,6
	hNy	94,3	101,5	106,0	100,1	103,5
gyérítés	nNy	47,3	46,4	50,7	52,2	53,4
	hNy	33,6	26,8	25,1	22,3	21,6
tisztítás		7,8	8,1	8,4	8,1	8,4
		267,8	267,2	289,1	284,2	291,5
Tsz. erdőgazdasági sz. i.						
véghasználat	nNy	14,2	12,4	12,4	15,9	14,9
	hNy	24,8	28,0	28,5	25,4	26,9
gyérítés	nNy	6,6	9,5	11,6	13,4	16,1
	hNy	9,5	8,7	8,6	10,1	8,8
tisztítás		1,8	1,8	1,8	1,8	2,1
		56,9	60,4	62,9	66,6	68,8
Tsz. tanácsi sz. i.	nNy	3,2	3,1	3,6	3,6	4,1
	hNy	3,2	3,1	3,9	3,7	3,1
Egyéb erdő	nNy	1,5	1,4	1,3	1,4	1,4
	hNy	1,6	2,1	2,1	2,1	1,7
ÁGF véghasználat	nNy	6,0	10,0	10,0	14,0	15,0
	hNy	2,0	2,0	2,0	2,0	3,0
gyérítés	nNy	7,0	9,0	14,0	19,0	25,0
	hNy	1,0	1,0	1,0	2,0	2,0
tisztítás		2,0	2,0	2,0	4,0	4,0
OVF véghasználat	hNy	16,0	19,0	18,0	16,0	15,0
gyérítés	nNy	6,0	10,0	16,0	18,0	18,0
Összes bruttó		374,2	390,3	425,9	436,6	452,6

A nyárállományok kormegoszlása általánosságban meghatározza a kitermelhető fatömeg jelentkezési rendjét. Részletes bepillantást a fahasználati keretszámok előirányzata ad. A folyó, harmadik ötéves terv adatait most kiegészíti az erdőgazdaságok és egyéb kezelők által, különösebb irányítás nélkül összeállított negyedik ötéves előirányzat.

A harmadik és negyedik ötéves terv előirányzata a kormegoszlással indokolt emelkedést mutat mind a leginkább megbízható erdőgazdasági tervezésben, mind

A negyedik ötéves terv nyárfakitermelési előirányzata

		1970/71	1971/72	1972/73	1973/74	1974/75	
Erdőgazdasági és erdőbir- tokossági erdő végh. ...	nNy e.m ³	139,7	148,9	145,1	157,8	179,6	
	ha	507	504	449	522	707	
	m ³ /ha	276	295	323	302	254	
	hNy e.m ³	123,7	120,9	110,6	100,3	108,2	
	ha	520	482	489	473	483	
	m ³ /ha	238	251	226	212	224	
	előh.	nNy e.m ³	103,4	107,8	111,0	106,5	127,8
		ha	4819	4858	4583	4525	5735
		m ³ /ha	21	22	24	24	22
		hNy e.m ³	44,1	36,7	30,7	32,8	37,7
		ha	1513	1548	1504	1457	1487
		m ³ /ha	29	24	20	23	25
	e.m ³	410,9	414,3	397,4	397,4	453,3	
Tsz. és egyéb	e.m ³	78,9	77,9	83,3	87,8	96,6	
ÁGF.....	e.m ³	53,0	62,0	68,0	75,0	82,0	
OVF végh.	nNy e.m ³	52,4	59,7	57,7	67,7	72,3	
	ha	505	531	553	497	530	
	m ³ /ha	104	112	104	136	136	
	hNy e.m ³	30,5	30,9	28,6	28,7	28,8	
	ha	136	135	93	97	98	
	m ³ /ha	224	229	308	296	294	
	e.m ³	82,9	90,6	86,3	96,4	101,1	
Összes bruttó		625,7	644,8	635,0	656,6	733,0	

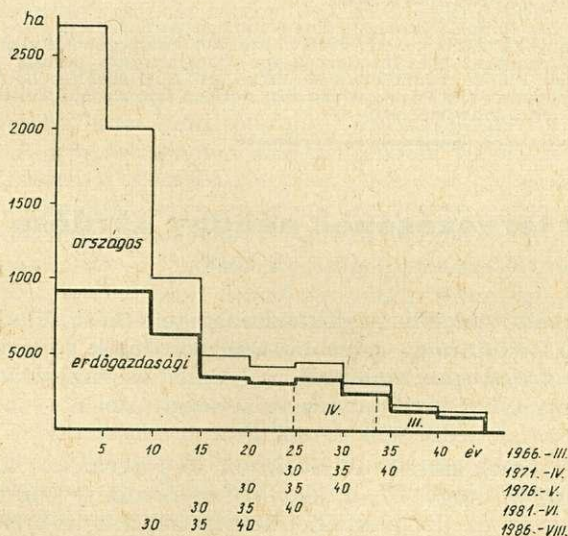
az azon kívül állóban. A kezelők a tervidőszakon belül általában egyöntetűsége törekszének, az emelkedő irányzat az egyes tervidőszakok közötti ugrásban nyilvánul meg (2. ábra). Magát a tervezést illetően bírálat és következtetések levonása a területi kormegoszlás és véghasználati területek egybevetésével lehetséges (3. ábra).

Az erdőgazdaságok tervezésében — feltételezve, hogy a fajlagos fatömeg a két tervidőszakban azonos és véghasználatra a legidősebb állományok kerülnek — az átlagos vágáskort a 3. ábrán III-mal jelzett korcsoport súlypontja adja a harmadik 5 éves terv időszakára. Ez meglepően magas: számított értéke 40 évet tesz ki. A negyedik ötéves terv időszakára előirányzott véghasználatok területét a IV-gyel jelzett csoport adja. Ennek súlypontja még mindig 35 év körül jár. Ha figyelembe vesszük az átlagosan 35—40 éves vágáskort és az átlagosan 300 m³/ha véghasználati előirányzatot, a sűrűség figyelmen kívül hagyásával VIII. átlagos fatermelési osztályt kapunk eredményül. Hasonló eredményre jutott korábban dr. Keresztesi Béla is (Az Erdő 1960. 173. o.) az üzemtervi összesítés alapján megállapítva, hogy „a mageredetű és a sarjeredetű hazai nyárasok és a sarjeredetű nemesnyárasok országos átlagban egyaránt VIII. termőhelyi osztályúak, a mageredetű nemesnyárasok pedig VI. termőhelyi osztályúak”. A most átlagosan VIII., sőt valamivel gyengébb fatermelési osztály lehet túlzottan óvatos becslés eredménye is.

Meglehetősen nehéz elfogadni ezt a megállapítást még akkor is, ha benne a nemesnyár a hazai nyárral együtt foglal helyet. Nehéz elfogadni azért, mert ha az előirányzott vágáskori fatömeget osztjuk az átlagos vágáskorral, fakészlet-átlagnövedékként 8 m³/ha-t kapunk. Ha a vágáskori készletet növeljük előhasználatként négy gyéritésnek egyenként átlagosan 22 m³/ha előirányzott mértékével, ak-

kor az összfatermési-átlagnövedék éppen csak hogy valamicskével haladja meg a $10 \text{ m}^3/\text{ha-t}$, amit minimális teljesítményként követelünk meg a gyorsannövő fafa-joktól.

A vágáskort bírálva meg kell állapítani, hogy amennyiben az átlagos fatermési osztály valóban a VIII., akkor lényeges csökkentése a jövőre nézve sem látszik indokoltnak. A 40 év mindenestre magas, a 35 még mindig az, de a 30 év körülivel már meg kell barátkoznunk. A tömegteljesítmény itt a legnagyobb és az állományalapítási költségek ismeretében — különös tekintettel az egyre súlyosabbá váló vadkárra — csak helyeselhető, ha a kezelők ezt a kort mindenféleképp el akarják érni. A hazainyarak területe fokozatosan csökken. Nagyrészt nemesnyárrakkal cserélik fel és ezen a réven a fatermési osztály a jelenlegi nyárterületen fokozatosan szintén javulni fog valamelyest. Annyit azonban előreláthatóan nem, hogy az átlagos vágáskorral gazdaságosan mehessünk a 30 év alá. Az újabb telepítésű nyárasaink gazdasági megfontolásból már ritkább hálózatúak. Ezekben csökken az előhasználat és annál indokoltabb a készlet átlagnövedék maximumának kivárása.

3. ábra. Nyárasok kormegoszlása és az erdőgazdasági véghasználat előirányzata

Az országos átlagon belül érdemes rövid pillantást vetni az erdőgazdasági nyárasok főbb adataira is. Erdőgazdasági nemesnyárasaink 90⁰/₀-a 15 erdőgazdaságban áll. Ebből a Dunaártéri és Kisalföldi Erdőgazdaság egyformán 16—16⁰/₀-ban részesül. A kettő közül kétségtelenül a Kisalföldi rendelkezik a kedvezőbb termőhellyel, 470 m³/ha véghasználati fatömegével országosan első helyet foglal el. A számított átlagos vágáskor itt 32 év körül jár és készlet-átlagnövedéke ezek szerint 15 m³/ha. A Dunaártéri jóval kisebb, 400 m³/ha véghasználati fatömegét tovább rontja a 40 év feletti átlagos vágáskor, s ennek következményeként növedéke még a 10 m³/ha-t sem éri el. Feltűnően jónak mutatkozik a Nyírség, 325 m³/ha a véghasználati fatömege 24 éves átlagos vágáskorban 13 m³/ha készlet-átlagnövedéket ad. Kiugróan magas a véghasználati fatömeg a Zemplénhegységi Erdőgazdaságban — 514 m³/ha — ezt viszonylag kis területen éri el, mégis felhívja a figyelmet a tiszadobi és Bodrog-menti nyárasok kiválóságára. Átlagnövedékben 10 m³/ha körüli értékeket mutat fel még Szolnok és Csongrád megye, a Keletbükki és a Mecseki Erdőgazdaság.

A nyárállományok mostani összeírásával a magyarországi nyártermesztés fontos korszaka zárul. Ezt a korszakot nagyjából az *erdőgazdasági* nyártermesztés forradalmának foghatjuk fel. A most kezdődő már erőteljesebben *mezőgazdasági* jellegű lesz. Lehet, hogy ez utóbbinak eredményei meg fogják haladni az előzőét, mégsem csökkenteni majd azoknak az erőfeszítéseknek rendkívüli jelentőségét, amelyeket erdőgazdaságaink tettek a népgazdaságnak faanyaggal való jobb ellátása érdekében a nyárfatermesztés bevezetésével.

Maga az összeírás eredményével talán némi csalódást okoz, túlzottan rózsás álmokat oszlat szét, de a számokon nyugvó bizonyosság népgazdaságunk fejlesztése érdekében hasznosabb.

Жером Р.: О ПЕРЕПИСИ ТОПОЛЕВЫХ НАСАЖДЕНИЙ В ВЕНГРИИ

В последнее двадцатилетие большое внимание уделяется выращиванию тополей. Распределение класса возраста этих насаждений явно доказывает это. Соответственно условиям возраста скачкообразно растет и количество вырубаемой древесины. Средний возраст рубки настоящего пятилетнего плана 10 лет, в дальнейшем составит около 35 лет. Запас вырубаемой древесины на 1 га 300 м³. В дальнейшем выращивание тополевых насаждений распространится и на сельскохозяйственные территории.

Jérome R.: ÜBER DIE INVENTUR DER PAPPELBESTÄNDE.

In den vergangenen 20 Jahren nahm die Pappelwirtschaft einen starken Aufschwung, was an der Altersklassenverteilung klar zu erkennen ist. Den Altersverhältnissen entsprechend nimmt auch die Menge des haubaren Holzes sprunghaft zu. Im derzeitigen Fünfjahrplan beträgt das mittlere Hiebsalter 40 Jahre, im folgenden Planzeitraum etwa 35 Jahre, im Abtriebsalter beträgt der Hektarvorrat etwa 300 fm. Der Schwerpunkt der Pappelwirtschaft verlegt sich in den weiteren von der Forstwirtschaft auf das Gebiet der Landwirtschaft.

Fagyártmányüzemek tervezésének néhány kérdése

BARCSAY LÁSZLÓ — BOGNÁR ISTVÁN

A fagyártmányüzemek tervezése speciális erdőgazdasági tervezési feladat. A fagyártmánytermelés jellegéből fakad, hogy a technológiai kérdések egyértelműen nem tisztázhatók. A nagyságrend sem kialakult, így tipizálás vagy iránytervek kialakítása — az üzemek aránylag kis számára való tekintettel is — nem célszerű.

Technológia. A fagyártmányüzemek az elmúlt években 15 főterméket állítottak elő. A felhasznált alapanyag mintegy 70%-a „egyéb fagyártmány” néven, mintegy 37 féle termékként került ki az üzemekből. Üzemen belül a termékek megoszlása évenként, de még műszakonként is változik, s a hasonló kapacitású üzemek — alapanyaguktól függően — esetleg egészen más főterméket állítanak elő. Így — bármennyire is megbízható adatokat szolgáltat az üzemeltető a tervidőszakra — nincs biztosíték arra, hogy az üzem technológiája hosszabb időre is teljes egészében megfelelő lesz. Következik ebből az is, hogy az „alapgép”-nek tekinthető szalagfűrészek teljesítménye sem fogalmazható meg teljes biztonsággal. A különböző termékek munkaigénye erősen változó, így ugyanaz a 800-as szalagfűrész pl. bányadeszka vágása esetén lényegesen nagyobb kapacitásúnak bizonyul, mint pl. parkettléc termelése során. Ilyen körülmények között meglehetősen fogas kérdés az adott alapanyag-mennyiség függvényében a termelő gépsükséglet megállapítása, ill. a meglévő géppark kapacitásának figyelembevétele.

Egyszerűsíti a technológiai problémák megoldását az körülmény, hogy néhány célgéptől eltekintve végülis csupán szalagfűrészek — zömükben 800 mm-esek és 1—2 körfűrész termeli az összes fagyártmányterméket. A gépek kiválasztása tehát különösebb problémát nem okoz, főleg a kisebb üzemekben, de a termelés zavartalan folyamatosságát biztosító elrendezés, helyszükséglet és szállítóbe-